Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (осми състав)

14 ноември 2013 година*

„Съдебна компетентност по граждански и търговски дела — Регламент (ЕО) № 44/2001 — Член 16, параграф 1 — Договор за пътуване, сключен между потребител с местоживеене в една държава членка и установена в друга държава членка туристическа агенция — Използван от туристическата агенция доставчик на услуги, установен в държавата членка по местоживеенето на потребителя — Право на потребителя да предяви иск срещу двете предприятия пред съда по местоживеенето си“

По дело C-478/12

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Landesgericht Feldkirch (Австрия) с акт от 20 септември 2012 г., постъпил в Съда на 24 октомври 2012 г., в рамките на производство по дело

Armin Maletic,

Marianne Maletic

срещу

lastminute.com GmbH,

TUI Österreich GmbH,

СЪДЪТ (осми състав),

състоящ се от: г-н C. G. Fernlund, председател на състав, г-жа C. Toader (докладчик), и г-н E. Jarašiūnas, съдии,

генерален адвокат: г-н P. Cruz Villalón,

секретар: г-н A. Calot Escobar,

предвид изложеното в писмената фаза на производството,

като има предвид становищата, представени:

— за TUI Österreich GmbH, от E. Reinitzer, Rechtsanwalt,

— за португалското правителство, от г-н L. Inez Fernandes и г-жа S. Nunes de Almeida, в качеството на представители,

* Език на производството: немски.

— за Европейската комисия, от г-н W. Bogensberger и г-жа A.-M. Rouchaud-Joët, в качеството на представители,

предвид решението, взето след изслушване на генералния адвокат, делото да бъде разгледано без представяне на заключение,

постанови настоящото

Решение

1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на член 16, параграф 1 от Регламент (ЕО) № 44/2001 на Съвета от 22 декември 2000 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела (ОВ L 12, стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 3, стр. 74).

2 Въпросът е отправен в рамките на правен спор, страни по който са г-н и г-жа Maletic (наричани по-нататък „съпрузите Maletic“) и lastminute.com GmbH (наричано по-нататък „lastminute.com“), както и TUI Österreich GmbH (наричано по-нататък „TUI“), като предметът на спора е плащането на сума в размер на 1 201, 38 EUR, заедно с лихви и други разноски, вследствие на направената от ищците в главното производство резервация при lastminute.com на организирано от TUI пакетно туристическо пътуване.

Правна уредба

3 Съображения 2, 11—13 и 15 от Регламент № 44/2001 гласят:

„(2) Някои различия между националните норми, които са приложими по отношение на компетентността и признаването на съдебни решения, затрудняват гладкото функциониране на вътрешния пазар. Затова от съществено значение са разпоредбите за уеднаквяване на [колизионните норми за установяване на подсъдността] по граждански и търговски дела и за опростяване на формалностите с оглед бързо и опростено признаване и изпълнение на съдебни решения от държавите членки, които са обвързани по настоящия регламент.

[…]

(11) Правилата за компетентността трябва да са във висока степен предвидими и основани на принципа, че компетентността по правило се основава на местоживеенето на ответника и винаги трябва да е налице на това основание, освен в няколко ясно определени ситуации, когато основанието на спора или автономията на страните изисква или предполага различен [критерий за привръзка]. [По отношение на юридическите лица местоживеенето] трябва да се определи автономно, така че общите правила да се направят по-прозрачни и да се избегнат конфликти на юрисдикции.

(12) Наред с местоживеенето на ответника трябва да съществуват алтернативни основания за компетентност, които са основани на тясна връзка между съда и [спора] или с оглед да се улесни доброто упражняване на правосъдие.

(13) Във връзка със застраховането, потребителските договори и трудовата заетост, по-слабата страна трябва да бъде защитена от правила за компетентност, които са в по-висока степен благоприятни за нейните интереси, отколкото предвиждат общите правила.

[…]

(15) В интерес на хармоничното упражняване на правосъдие е необходимо да се минимизира възможността от едновременни производства и да се гарантира, че в две държави членки няма да се произнасят противоречащи си съдебни решения. Трябва да съществува ясен и ефективен механизъм за решаване на висящи дела (lis pendens) и свързани [дела] и за отстраняване на проблемите, които произтичат от национални различия като тези във връзка с определянето на времето, към което едно дело се счита за висящо. За целите на настоящия регламент това време трябва да се определи автономно“.

4 Съгласно член 2, параграф 1 от този регламент „искове срещу лицата, които имат местоживеене в държава членка, независимо от тяхното гражданство, се предявяват пред съдилищата на тази държава членка“.

5 Съгласно член 3, параграф 1 от посочения регламент „[с]рещу лица, които имат местоживеене в държава членка, могат да бъдат предявявани искове в съдилищата на друга държава членка само при съблюдаване на правилата, установени в раздели 2—7 от настоящата глава“.

6 В областта на договорите член 5, точка 1 от същия регламент предвижда, че срещу лице, което има местоживеене в държава членка, може да бъде предявен иск в друга държава членка по дела, свързани с договор — в съдилищата по мястото на изпълнение на съответното задължение.

7 Съгласно член 6, точка 1 от Регламент № 44/2001 срещу такова лице може също така да бъде предявен иск, когато то е един от множество ответници, в съдилищата по местоживеенето на един от тях, при условие че исковете са в такава тясна връзка, че е целесъобразно те да бъдат разгледани и решени заедно, за да се избегне рискът от противоречащи си съдебни решения, постановени в отделни производства.

8 Член 15, параграф 1, буква в) и параграф 3 от посочения регламент гласи следното:

„1. По отношение на дела във връзка с договор, сключен от лице — потребител, за цел, която може да се приеме, че е извън неговата търговска дейност или професия, компетентността се определя от разпоредбите в настоящия раздел, без да се засяга разпоредбата на член 4 и член 5, точка 5, ако::

[…]

в) във всички останали случаи, договорът е сключен с лице, което извършва търговски или професионални дейности в държавата членка, където потребителят има местоживеене, или, който с всички средства насочва дейностите си към тази държава членка или към няколко държави, включително тази държава членка, и договорът попада в обхвата на тези дейности.

[…]

3. Настоящият раздел няма да се прилага по отношение на договор за транспорт, различен от договора, който в цената си включва предоставянето на комбинация от пътуване и настаняване“.

9 Член 16, параграф 1 от посочения регламент предвижда:

„Потребител може да заведе дело срещу другата страна по договора или в съдилищата на държава членка, в която тази страна има местоживеене, или в съдилищата по мястото, където има местоживеене потребителят“.

10 Член 28, параграф 3 от Регламент № 44/2001 има следния текст:

„За целите на настоящия член исковете се смятат за свързани, когато те се намират в такава тясна връзка помежду си, че е целесъобразно да бъдат разгледани и решени заедно, за да се избегне рискът от противоречащи си съдебни решения, постановени в отделни производства“.

Спорът по главното производство и преюдициалният въпрос

11 Съпрузите Maletic живеят в Блудеш (Австрия) — населено място в границите на съдебния район на Bezirksgericht Bludenz (Районен съд Блуденц). На 30 декември 2011 г. на уебсайта на lastminute.com те резервират и плащат за своя сметка като частни лица пакетно туристическо пътуване до Египет на цена 1 858 EUR, което трябвало да се състои от 10 до 24 януари 2012 г. На своя уебсайт lastminute.com — дружество със седалище в Мюнхен (Германия), посочва, че действа в качеството си на туристически агент, и уточнява, че пътуването се организира от TUI — дружество със седалище във Виена (Австрия).

12 Направената от ищците в главното производство резервация е за хотел „Jaz Makadi Golf & Spa“ в Хургада (Египет). Резервацията е потвърдена от lastminute.com, като то я препраща на TUI. След това съпрузите Maletic получават от TUI „потвърждение/фактура“ от 5 януари 2012 г., в което се съдържат данните за резервираното при lastminute.com пътуване, като обаче се посочва името на друг хотел, а именно „Jaz Makadi Star Resort Spa“ в Хургада.

13 Едва при пристигането си в Хургада ищците в главното производство си дават сметка за грешката във връзка с хотела и заплащат допълнително 1 036 EUR, за да бъдат настанени в първоначално резервирания на уебсайта на lastminute.com хотел.

14 На 13 април 2012 г. с оглед на връщането на допълнително платената сума и получаване на обезщетение за неприятностите, помрачили почивката им, ищците в главното производство предявяват иск пред Bezirksgericht Bludenz, като искат lastminute.com и TUI да бъдат осъдени солидарно да им платят сумата 1 201,38 EUR, плюс лихви и разноски.

15 Bezirksgerichts Bludenz ограничава съдопроизводствените действия до проверка на компетентността си и отхвърля иска по отношение на TUI с определение от 4 юли 2011 г., на основание че спорът не му е местно подсъден. Според този съд Регламент № 44/2001 не е приложим по спора между ищците в главното производство и TUI, тъй като става въпрос за изцяло вътрешен казус. Посоченият съд приема, че съгласно разпоредбите на приложимото национално право компетентен е съдът по местоживеенето на ответника, т.е. компетентният съд във Виена, а не в Блуденц.

16 В замяна според посочения съд по отношение на lastminute.com, тъй като това дружество е със седалище в Германия, е изпълнено условието по член 15, параграф 1, буква в) от Регламент № 44/2001 дейността да е насочена към Австрия. Поради това той приема, че е компетентен да се произнесе по съществото на спора. По този въпрос определението придобива сила на пресъдено нещо, тъй като не е обжалвано от lastminute.com.

17 Ищците в главното производство обжалват това определение с частна жалба („Rekurs“) пред запитващата юрисдикция, като изтъкват, че направената от тях резервация като една-единствена правна сделка от самото начало е била неразривно свързана с lastminute.com като туристически агент и с TUI като туроператор. Тъй като става въпрос за пакетно туристическо пътуване, и по отношение на TUI член 15, параграф 3 във връзка с член 16, параграф 1 от Регламент № 44/2001 съставлява правно основание за компетентността на сезирания съд.

18 В своя отговор на частната жалба TUI изтъква, че Bezirksgericht für Handelssachen Wien разполага с изключителна компетентност да разгледа предявения срещу него иск, както и че първоинстанционният съд правилно приема, че в конкретния случай не е налице една-единствена правна сделка. Следвало да се приеме, че са налице два различни във виртуално отношение договора, и въпросът за компетентността да се разгледа въз основа на това обстоятелство.

19 Запитващата юрисдикция иска да се установи дали казус като разглеждания в главното производство представлява „изцяло вътрешен казус“ и, в случай че предприятие със седалище в държава членка, различна от държавата по местоживеенето на потребителя, предлага на пазара услугите на друго предприятие със седалище на територията на втората държава, как следва да се тълкува в това отношение предвиденото в член 16, параграф 1 от Регламент № 44/2001 понятие „другата страна по делото“, когато потребителят предявява иск срещу тази „друга страна“ и посочената разпоредба му предоставя възможност да предяви претенцията си пред съда по своето местоживеене.

20 Според посочената юрисдикция, като се има предвид, че в специалните правила за подсъдност, предвидени в член 15 и сл. от Регламент № 44/2001, се установява принципът, че по дела относно потребителски договори следва да се закриля по-слабата страна по договора, като ѝ бъде предоставена възможността да избира пред кой съд да предяви иска си, и се ограничава възможността за сключване на споразумение за избор на съд, тази закрила би била обезсмислена, ако потребителят не може да предяви пред компетентния съд съгласно член 16, параграф 1 от Регламент № 44/2001 произтичащите от една-единствена резервация претенции срещу двете насрещни страни по договора.

21 При тези обстоятелства Landesgericht Feldkirch решава да спре производството и да постави на Съда следния преюдициален въпрос:

„Следва ли член 16, параграф 1 от Регламент [№ 44/2001], с който се учредява международна компетентност на съдилищата по местоживеенето на потребителя, да се тълкува в смисъл, че когато другата страна по договор (в конкретния случай туристически агент със седалище в чужбина) от своя страна ползва услугите на договорен партньор (в конкретния случай туроператор със седалище на територията на страната), в хипотезата на искове, предявени срещу тези две лица, посочената разпоредба намира приложение и по отношение на установения в страната договорен партньор?“.

По преюдициалния въпрос

22 С въпроса си запитващата юрисдикция по същество иска да се установи дали предвиденото в член 16, параграф 1 от Регламент № 44/2001 понятие „другата страна по договора“ трябва да се тълкува в смисъл, че при обстоятелства като разглежданите в главното производство то означава и установеният на територията на държавата членка по местоживеенето на потребителя договорен партньор на стопанския субект, с който потребителят е сключил договора.

23 TUI оспорва прилагането на Регламент № 44/2001 спрямо него и счита, че обстоятелствата по главното производство имат характеристиките на изцяло вътрешен казус, поради което са приложими само разпоредбите на националното право относно териториалната подсъдност.

24 В замяна на това е безспорно, че Регламент № 44/2001 е приложим по отношение на lastminute.com, както и че по отношение на това дружество компетентен да се произнесе по същността на спора е съдът по местоживеенето на съпрузите Maletic.

25 Поради това следва да се разгледа въпросът дали при обстоятелствата по главното производство Регламент № 44/2001 е приложим по отношение на договорен партньор като TUI и дали съществува чуждестранен елемент, който да обоснове това прилагане.

26 В това отношение във връзка с Брюкселската конвенция от 27 септември 1968 г. относно компетентността и изпълнението на съдебните решения по граждански и търговски дела (ОВ L 299, 1972 г., стр. 32; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 10, стр. 3), изменена с последващите конвенции за присъединяване (наричана по-нататък „Брюкселска конвенция“), Съдът вече е постановил, че за прилагането на правилата за подсъдност от тази конвенция е необходимо наличието на чуждестранен елемент и че за нуждите на прилагането на член 2 от Брюкселската конвенция (понастоящем член 2 от Регламент № 44/2001) международният характер на разглежданото правоотношение не трябва непременно да произтича от обстоятелството, че поради същността на спора или поради съответното местоживеене на страните по него е налице връзка с няколко държави — страни по конвенцията (вж. в този смисъл Решение от 1 март 2005 г. по дело Owusu, C-281/02, Recueil, стр. I-1383, точки 25 и 26).

27 Следва да се напомни, че доколкото Регламент № 44/2001 заменя в отношенията между държавите членки Брюкселската конвенция, направеното от Съда тълкуване на разпоредбите на Конвенцията важи и за тези на посочения регламент, когато разпоредбите на тези актове могат да се квалифицират като еквивалентни (Решение от 4 май 2010 г. по дело TNT Express Nederland, C-533/08, Сборник стр. I-4107, точка 36 и цитираната съдебна практика).

28 Независимо че, както беше отбелязано в точка 26 от настоящото решение, международният характер на разглежданото правоотношение не трябва непременно да произтича от обстоятелството, че поради същността на спора или поради съответното местоживеене на страните по него е налице връзка с няколко държави членки, следва да се отбележи, както изтъкват Комисията и португалското правителство, че Регламент № 44/2001 е приложим a fortiori към обстоятелствата в главното производство поради наличието на чуждестранен елемент не само по отношение на lastminute.com, което е безспорно, но и по отношение на TUI.

29 Действително, дори ако се предположи, че една-единствена сделка, като сделката, при която съпрузите Maletic резервират и плащат своето пакетно туристическо пътуване на уебсайта на lastminute.com, може да бъде разделена на две отделни договорни отношения, от една страна, с туристическата агенция в интернет lastminute.com, и от друга страна, с туроператора TUI, второто договорно отношение не може да се квалифицира като „изцяло вътрешно“, тъй като е неразривно свързано с първото договорно отношение, възникнало посредством посочената туристическа агенция, която се намира в друга държава членка.

30 Освен това следва да се вземат предвид предвидените в съображения 13 и 15 от Регламент № 44/2001 цели съответно за закрила на потребителя като „по-слаба страна“ по договора, както и „минимизирането на възможността от едновременни производства[, за] да се гарантира, че в две държави членки няма да се произнасят противоречащи си съдебни решения“.

31 Тези цели не допускат решение, при което е възможно съпрузите Maletic да предявяват едновременно в Блуденц и Виена свързани искове срещу два стопански субекта, участвали в резервацията и осъществяването на разглежданото в главното производство пакетно туристическо пътуване.

32 Предвид изложените съображения на поставения въпрос следва да се отговори, че предвиденото в член 16, параграф 1 от Регламент № 44/2001 понятие „другата страна по договора“ трябва да се тълкува в смисъл, че при обстоятелства като разглежданите в главното производство то означава и установеният на територията на държавата членка по местоживеенето на потребителя договорен партньор на стопанския субект, с който потребителят е сключил договора.

По съдебните разноски

33 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (осми състав) реши:

Предвиденото в член 16, параграф 1 от Регламент (ЕО) № 44/2001 на Съвета от 22 декември 2000 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела понятие „другата страна по договора“ трябва да се тълкува в смисъл, че при обстоятелства като разглежданите в главното производство то означава и установеният на територията на държавата членка по местоживеенето на потребителя договорен партньор на стопанския субект, с който потребителят е сключил договора.

Подписи